

Vel, Accipio te Titio in uxorem. Sponsa respondeat: Ergo mediante te Titium accipio in Maritum. 3. Ut Procurator non agat ex mandato generali pro quibusvis casibus dato, sed ex speciali pro hoc casu, & quidam ad contrahendum cum hac determinata persona: agat, inquit, per se ipsum, & non per substitutum, nisi id expressè contingatur in mandato. 4. Ut consensus principalium contrahentium non sit revocatus.

XIV. Oppono 1. Sacramentum Penitentiae non potest administrari inter absentes. Ergo nec matrimonii. Ant. pater Tr. 13. Ex. 4. n. 59.

2. Tale Matrimonium solet postea, dum conjugis convenienter, coram Parochi, & Testibus ratificari. Ergo antea non erat validum.

3. Saltem non videtur causare gratiam, præsumtum physicè, vel maximè si principali contrahens tempore contractus dormire, vel esset in mortali.

Ait 1. patet disparitas loco in Opposit. citato.

Ai 2. neg. conr. Quia per hoc Matrimonium non dicunt iterari, vel de novo celebrari, sed solim ratificari id, quod ante per alias factum est. Vel certè tantum suppletur omnes solemnitates.

Ad 3. Resp. quod causetur gratia, unde principali contrahens, pro eo tempore, quo probabilitè credit matrimoniū esse contrahendum, teneatur esse sine conscientia peccati mortalis, saltem per contumaciam. Quam gratiam etiam in somno recipere potest, si ante eum habuerit intentionem recipiendi Sacramentum. Si sit in mortali, gratia non causetur per accidens, ob indispositionem subjecti. Post illa gratia non causatuer physice, si consensus principalium contrahentium (velut essentiales partes Sacrae mentis) physicè non existant: quia Sacramenta causant gratiam physicè vel moraliter juxta suum modum existenti, ut explicatum est supra Tract. 11. Exam. 2. n. 12.

EXAMEN II.

De Matrimonio quantum ad Sponsalia.

De quo S. Thom. q. 43. per tres art.

QUEREO I. Quid sunt Sponsalia? Obligantne, si sunt purè mentalia, seu interna, vel facta exteriora?

Secunda parti satisfactum est supra Tract. 8. Ex. 4. n. 55. ubi probatum est, quod promissio, & donatio merè interna homini facta non obliget in conscientia.

Ad 3. Partem Quæstori sufficienter patet ibi ex Ex. 5. num. 55, ubi ostensum est, quod, qui sub spematrimonii, sive vere, sive fictè promisit, Virginem corrupti, ordinari in conscientia teneat eam ducere. Unde ad primam Quæsti partem.

Resp. 1. Sponsalia à spondendo dicta, bene definiantur à S. Thom. art. 1. quod sint futurorum sponsorum, seu matrimonii promissio. Ex quo patet, quod hic definitur Sponsalia de futuro; si enim fiant de presenti, sunt idem, quod matrimonium ratum, non consummatum; quale fuit inter B. Virginem, & S. Josephum, unde illa hujus Sponsa, & hic illius Sponsus vocatur.

Explicatur definitio: Dicitur 1. Promissio; non enim sufficit voluntas vel propositum promittendi, vel rubendi, quia sponsalia inducent obligationem ex iustitia ad contrahendum secundum est de proposito. Debet autem esse promissio mutua, seu debet ei correspondere alterius com-seu reprobatio.

Ratio: Quia sponsalia non sunt promissio gravi, ut dictum septennium sit mathematicè compleatum; unde non obstat, an octo, decem, vel quindecim dies desint, quod est esse moraliter completum.

Ratio datur à S. Thom. art. 2. ad 7. dicente: In

spon-

quod sit ulterius, ceteraque, seu reciproca obligatio. Unde communiter dicuntur: Sponsalia claudicare non possunt puma, in contrahendo, seu dum fuit; nam postquam contracta sunt, ea posse esse obligatoria ex parte unius, & non alterius, ratione cuiusdam accidentis, vel circumstantie, patebit infra num. 26. Resp. 3. usque ad 4. Dicitur 2. Futurorum nuptiarum, quae sunt hujus promissionis objectum specificatum, per quod sponsalia essentialiter constituantur, & distinguuntur ab omni alia mutua promissione, vel contrahendo.

Quare Sponsalia præmittantur ante Matrimonium?

Dico: Quamvis non sint de essentia matrimonii, præmittantur tamen convenienter ideò: 1. Ut constet, quod matrimonium liberè contrahatur, & quod ex contracto conjuges sint jam obligati quasi vivere sub iugo: cuius probationem vel quasi Novitatum ingreduntur per sponsalia. 2. Ut homines matrimonium contrahant cum matura deliberatione, & sine precipititia. 3. Ut constet, quod nulla adhuc impedimenta.

QUEREO II. In qua atate possunt contrahiri sponsalia, & quanta ad illa requiruntur deliberatio, & idem quarto de ætate requisita ad matrimonium, & Religione?

XVI. Resp. 1. cum Angelico Doctore art. 2. Post test homo in fine primi septennii contrahere sponsalia, sicut in fine secundi, matrimonium, aut Religione ingredi; & in fine tertii, civiliter se obligare.

Declaratio hoc S. Doct. ib. dicens: Cum sponsalia sint quadam promissiones futurorum, operari, & quod illorum sint, qui aliquo modo promittere possunt, quod non est nisi illorum, qui habent aliquam prudentiam de futuri, que usum rationis requirit; respectu cuius triplex gradus notatur in 1. Ethic. **Primus est**, cum quis neque ipse se intelligit per se, neque ab alio capere potest. **Secundus status est**, quo homo ab alio capere potest, sed ipsa per se non sufficit ad considerandum, & intelligentendum. **Tertius est**, cum homo, & ab alio jam capere potest, & per seipsum considerare. Et quia Ratio paulatim in homine convalescit, secundum quod quietantur motus, & fluctibus humorum, idèo primum statum rationis obtinet homo ante primum septennium; & idèo obtinetur homo ante primum septennium, & idèo sicut in fine tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponsabilis. Sed ad secundum statum incipit per venire in fine primi septennii; unde etiam tunc temporis pueri ad Scholas ponuntur. Sed ad tertium statum incipit homo pervenire in fine secundi, & septennii, quantum ad ea, quae ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis ejus convalescit; sed quantum ad ea, que extra ipsum sunt; in fine tertii septennii. Et idèo ante primum septennium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine primi septennii incipit esse aptus ad aliquam proportionem in futurum, præcipue de his, ad quæ ratio naturalis inclinat magis; non autem ad obliquum gaudium se perpetuo vinculo, quia adhuc non fixa manu habet voluntatem; & idèo tali tempore possunt contrahi sponsalia. Sed in fine secundi septennii jam potest obligare se de his, quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad Religionem, vel ad Conjugium. Sed post tertium septennium etiam potest de aliis se obligare; & secundum Leges constitutiorum ei potestas de rebus suis disponendi post vigesimum secundum annum.

Hac S. Doct. Ubi tamen N. B. quod de facto post Trident. non possit quis per Professionem se obligare Religioni, nisi post completum decimum sextum åtatis annum.

Resp. 2. Non est de necessitate, vel præceptio gravi, ut dictum septennium sit mathematicè compleatum; sed sunt obstat, an octo, decem, vel quindecim dies desint, quod est esse moraliter completum.

Ratio datur à S. Thom. art. 2. ad 7. dicente: In

De Matrimonio, & Sponsalibus.

sponsalibus si appropinquant contrahentes ad tempus septennium, contractus sponsalium habet robur; quia secundum Philos. in 2. Phys. Quod parvus deest, quasi nihil deesse videtur. Hec autem propinquitas a quibusdam determinatur tempus sex mensium; sed melius est, quod determinetur secundum conditionem contrahentium, quia in quibusdam magis acceleratur usus rationis, quam in aliis. Hac S. Thom. loquens de septennio compleundo, non inchoando.

Resp. 3. Sponsalia ante septennium, inchoantur contracta sunt nulla, & mortalia ex genere suo; licet malitia supplet ætatem. Ita S. Doct. art. 2. ad 3. Dans quod hoc dispositum de matrimonio, & sponsalibus, dicendo: Tempore contractus matrimonii non solùm requiriunt dispositio ex parte usus Rationis, sed etiam ex parte corporis, ut sit generatio aptum; & quia puella in 12. anno ad hoc venit, ut possit esse actui generationis apta, puer autem in fine secundi septennii, ut Philos. att. in 9. animal, simul autem usus discretionis accipiunt, qui tantum in sponsalibus requirunt: id est in sponsalibus determinatur unum tempus utriusque, non autem in matrimonio. **Hac ibi.** Quia in usu matrimonii mas se habet ut agens, femina ut patientis, nobilis autem est, & maiores vires requirunt agere, quam pati.

Ratio: Lex in materia gravi graviter obligat, & quidem secundum id, quod regulariter, & communiter fit, ac via ordinaria. Sed ordinari usus Rationis non solet adesse nisi septennio completo, vel in fine eius; si vero ciuitas adit, sive miraculos, sive naturaliter, est per accidens. **Ergo.**

Nota: quod malitiam suppleat ætatem nihil sit aliud, quam quod ciuitas adit discretio, seu usus Rationis: malitia ergo in presenti sumitur pro usus Rationis. Supplet proinde respectu matrimonii, minimum cum praesentia potentia generativa, non vero respectu sponsalium ante inchoatum septennium. Et hoc id est, quia Jura, dum stuant ætatem pro matrimonio, excipiunt casum malitiae ætatem supplentes, non autem respectu sponsalium. Disparitas patet ex adductis verbis S. Thome, & subiecta probatione.

XVII. R. 4. Ad sponsalia necessaria est illa plena deliberatio, que requiruntur, & sufficiat ad peccandum mortaliter: nec tamen haec sufficit, sed major requiriatur.

Ratio 1. p. Quia sponsalia obligant sub mortaliter.

Ratio 2. p. Ad sponsalia non tantum requiruntur, quod sit actus humanus, & voluntarius quomodo cumque, & cum consensu in futurum; sed peccatum autem mortale sufficit consensu in presens. Ergo.

Hanc rationem tradit S. Doct. cit. art. 2. ubi sibi obicit hoc argumentum: Sic ut contra dictum sponsalium requiriatur aliquis Rationis usus; ita ad consentendum in peccatum mortale: Sed sicut Gregorius narrat in 4. Dialog. quidam puer quinque annorum propter blasphemiam peccatum a diabolo extinximus est. Ergo, & ante septennium possunt contrahi sponsalia. Ad quod Respondet ad 2. dicendum, quod quidam dicunt, quod ille puer, de quo Gregorius narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccavit, sed visio illa fuit ad patrem contristandum, qui in puer illo peccaverat, non corrigit eum. Sed hoc est expressè contra intentionem Gregorii, dicentes, quod pater pueri, animam parvuli sui negligens, non parvum peccatum, rem Gehennæ ignibus nutritiv. Et idèo dicendum, quod ad peccatum mortale sufficit etiam consensus in presens, sed in sponsalibus est consensus in futurum; major autem discretio rationis requiriatur ad providendum in futurum, quam ad consentendum in unum actum presentem. Et idèo ante potest homo peccare mortaliter, quam posse se obligare ad aliquid in futurum.

XVIII. Quid sensus de sponsalibus, que Parentes

vel Tutores contrahunt pro filii ante septennium?

Ad hoc S. Thom. ibi ad 1. ait: Si ante annos pubertas fiat contractus sponsalium per alium, ambo, vel alter reclamare possunt. Unde nihil tunc actum est, adeò quod nec aliqua alifta ex hoc contrahatur; & ideo sponsalia, quæ inter aliquos per personas alias contrahuntur, robur habent, in quantum illi, inter quos contrahuntur, ad etatem debitam venientes non reclamant; ex quo intelliguntur consentire de his, que per alios facta sunt. **Hac ibi.** Unde ibi ad 4. docet, quod complacientia, quæ circa sponsalia est in pueris ante septennium, non procedat ex perfecto usu Rationis, cum nondum susceptibilis sint plena disciplina. Sed magis ex motu naturæ, & ideo non sufficiat ad sponsalia.

Totentur filii in similibus obedire Parentibus, & ratificare postea talia sponsalia?

Affirmo de debito honestatis, quia validè honestum est, ut filii Parentibus obediunt, & nego autem de debito necessitatis, & præcepti, quia filii in eligendo statu sunt sui Juris. **Hinc** ob rationabiles causas possunt non ratificare. Vide de Matrimonio infra Ex. 3. n. 30. Resp. 3.

QUEREO III. Quam obligationem, vel quos effectus parunt sponsalia?

XIX. Resp. 1. Sponsalia de se, & ex genere suo obligant sub mortali: sed parvum gravem obligacionem matrimonii re ipsa contrahendi, Ita S. Doct. a. 1. ad 2. dicens: Ex tali promissione obligant unus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccatum mortaliter, non solvent promissum, nisi legitimum impedimentum interveniat: & secundum hoc Eccl. clesia cogit, injungendo positentiam pro peccatorum tamen in foro contentioso non compellitur, quia Matrimonio coacta conserverunt malos exitus habentes, nisi forte juramentum intervenerit, quia tunc cogendus est, qui promisit, ut quidam dicunt: quanvis alii non videant proper causam praedicare, tam, præcipue si de uxoricidio timeretur. **Hac ibi.** Que intelliguntur de sponsalibus puberum. **Ex quibus** etiam patet, cur in Resp. 1. dicatur, ex genere suo, ac excipiendum, si adit justa causa disolvendi: quia si non adit, sponsus vel sponsa resiliens nequit à Confessorio absolvit, quia sciens persistit in peccato mortali.

Ratio: Quia sponsalia obligant ex justitia, ut potest ex contractu; & sunt in materia gravi ratione matrimonii, ad quod stringunt. Vide supra Tr. 10. Exam. 3. num. 32. Resp. 4. & num. 33. quod in potestate voventis non sit, in materia gravi se obligare sub peccato levi. Quod idem de sponsalibus verum est.

Resp. 2. Sponsi utriusque sexus ex vi sponsalium tenentur se servare apertos ad generationem, & absinire a fornicatione. Si cum alia persona carnaliter peccaverint, committunt speciale, seu alterius speciei peccatum, reducitive spectans ad adulterium, ut tenet probabilior, & tutor sententia.

Ratio 1. Sponsi saltem mediante obligantur ad abstinentiam ab omnibus iis, que a conjugi in matrimonio facta essent contra fidem matrimonii, & excipiunt tantum illa, que jure conceduntur, uti est ingressus Religionis, &c. Ergo Proh. antec. Sit ut in matrimonio corpora mutuò traduntur, ita in sponsalibus promittuntur, & traduntur ius remotum in ea. Ergo Dixi, saltem mediante: quia immediata sponsalium obligatio est solum ad matrimonium intendendum.

Ratio 2. Licit per sponsalia sponsus non habeat ius in re ad corpus sponsæ, (hoc enim traditur per matrimonium) habet tamen ius ad rem, uti in quavis promissione acceptata datur ad rem promissam: est enim in sponsalibus promissio faciens suum corpus alterius proprium, & non tradendi uni tertio. Ergo fornicando non solum peccato fornicationis, sed & adulterii reducitive. Dixi reducitive, quia

quia adulterium propriè definitur, quod sit violatio
tori alieni, que in praesenti non est, cum nondum
habeant eundem torum. Hanc ob causam *S. Thom.*
2. 2. quest. 154. enumerans omnes species luxurie,
nullam facit mentionem peccati commissi à sposo
fornicante.

XX. Resp. 3. Ex Sponsalibus validis, & certis ori-
tur Jure Ecclesiastico impedimentum publice honestatis
dirimere matrimonium cum consanguineis alterius
Sponsi: idque in primo gradu tantum, ut cum
matre, filio, vel sorore sponsi vel spouse. Ita patet
ex *Concil. Trident.* Sess. 24. cap. 3. ubi etiam hoc im-
pedimentum sustulit à sponsalibus invalidis.

Ratio congruentia: Quia sponsalia sunt initium, seu inchoatio matrimonii. Ergo conveniens fuit, quod
sic ut per fornicationem inducatur affinitas, ut impe-
dimentum difirmatur, sic per sponsaliam inducatur aliud
vinculum conjugationis minus tamen perficitum.

Nota: Nonne hoc impedimentum tollitur morte alterius, nimirum sponsi vel sponsi?

Dico, quod non, ut videtur definitum à variis
Pontificibus.

Ratio à pari: Quia solito per alterius conjugis
mortem matrimonio, non tollitur affinitas ex eo or-
ta. Ergo nec in praesenti casu publica honestatis.

Quid si Sponsalia valida mutuo Sponsorum con-
sensu sint soluta?

Dico contra quosdam, non per hoc tolli illud
impedimentum.

Ratio: Quia non apparet, cur potius uno, quam
altero dissoluitione modo tollatur.

QUERELA VI. In quibus casibus sponsalia sunt
nulla, vel saltem solubilia.

Xxi. De nullitate sponsalium ex defectu aetatis,
patet ex dictis.

Resp. 1. Sponsalia contracta cum impedimento
perpetuo, matrimonium verè sub culpa impeditente,
v. g. cum voto simplici perpetui castitatis, sunt nulla.
Uti & sponsalia clandestina de matrimonio clandes-
tinè contrahendo.

Ratio: Quia promissio rei illicitæ, seu cuius im-
pletio est illicita, non obligat, sed jure natura inva-
lida est.

Dixi 1. in *Resp. cum impedimento perpetuo.* Si enim
sit temporale, ut votum castitatis triennalis, vel de-
fectus pubertatis, possunt contrahi sponsalia, etiam
absoluta, obligant pro tempore, quo impedimentum
erit ablatum. Vel si hoc sit tale, quod per Pat-
ram sit dispensabile, licet sit dirimens, possunt con-
trahi sponsalia sub conditione, si Papa dispensaverit:
propter hanc obligant. De sponsalibus conditionibus
S. Doct. art. 1. ad 4. sic ait: „Conditio, qua ap-
ponitur, non tollit matrimonii libertatem, quia si
est in honesta, debet abjecti: si autem honesta, aut
est de bonis simpliciter, ut si dicatur: Accipiam
te, si placet parentibus; & haec conditio non tol-
lit libertatem sponsalium, sed auget ei honestatem;
aut est, de utilibus, ut dicatur: Contraham tecum,
si dabis mihi centum, & tunc hoc non ponitur
quasi ad vendendum consensum matrimonii, sed
intelligitur ut promissio dabis, unde matrimonium
libertatem non perdit.” *Hac ibi.* De conditione
penali dicetur postea n. 29.

Dixi 2. De Matrimonio clandestinè contrahendo;
Quia sponsalia clandestina de Matrimonio in facie
Ecclesie contrahendo, non solum sunt valida, cum
non exeat Lex Ecclesiastica irritans illa, sicut irritat
matrimonium clandestinum; sed etiam ex causa rationabili
possunt esse licita: communiter tamen practicanda non sunt, eo quod in iis accidere possit imprudentia, & incircumscriptio.

Resp. 2. Notabilis disparitas inter contrahentes
hujus disparitatis consicio non irritat sponsalia, nisi
magnum inde oritur scandalum: licet possit ex face-
re ratio.

Ratio 1. part. Cum contrahens sit sui Juris, ac
sciens, seu notabilem disparitatem, & excessum vi-

dens, nihilominus matrimonium promittat, non de-
cipitur, sed censetur liberè cedere juri suo, & li-
beraliter donare excessum, ut arguit *Perez.* Ergo ex
hoc solvit, quod potest objici, nimis notabilis
inequalitas pretii rescindit contractum, ut si quis
100. florenos promitteret pro uno ovo, vel meretrici
pro uno corporis: *Soluitur inquam, quia in nostro*
*casu nihil datur per modum pretii, & excessus li-
beraliter donatur ut supponitur: quod non est in ca-
so obiecto, vel si sit, en partibus, & subsistit pro-
missio.*

Resp. 3. Quoties sponsaliajam contractis super-
venient notabilis defectus, vel deformitas corporis,
possunt, licet sint jurata, ab altera parte dissolvi.
I. S. Doct. art. 3. ad 3. dicens: „Si ante contracta-
tum matrimonium aliquam gravem infirmitatem in-
currat alter eorum, inter quos sunt contracta spon-
salia, quae ipsum debilitat nimis, ut epilepsia, vel
paralysis, aut eius deformitas, ut abscessi nasi, vel
orbitas oculorum, vel aliquid hujusmodi; aut que
sit contra bonum prolis, utpote lepra, que solet
problem inficere, possunt sponsalia dirimit, ne sibi
invicem displicant, & matrimonium sic contracta-
tum maius exiunt solitari. Nec pro pena pu-
nitus aliquis, sed ex pena dannum reportat, quod
non est inconveniens.” *Ita S. Doct.* per ultima
verbis solvens hanc objectionem: Pro pena nullus de-
bet puniri: *Sed infirmitas vel deformitas est poena,*
pro ea vel infirmitate dissolutione sponsalium. *Ergo.*

Ratio: Prominentes, & jurantes censent pro-
mittere, & jurare juxta communinem aliorum intentionem, & rebus in eodem statu moraliter perma-
nitibus.

Ex quo patet, idem esse dicendum, si sponsus
incident in notabilem paupertatem: est enim notabi-
litas mutatio. Si vero uterque notabilitate despaupe-
ratur, paupertas unius compensavit paupertatem alterius.
Si vero unus repente fiat ditor, ob hoc non potest
juste resilire, quia alter per hoc non est factus de-
terioris conditions.

XXII. Resp. 4. Si sponsus inscia, seu non con-
sentiente sponsa discedat in Patriam longinquam,
sponsa potest resilire, licet sponsalia sint juramento
firmata. *I. S. Thom.* art. 3. ad 2. dicens: „Si ex
parte eius non deficit, quin matrimonium comple-
tum, ret potest licet alteri nubere sine aliquo peccato.
Si autem per eam stetit, quod matrimonium non
est completum, debet agere penitentiam de pec-
cato, cat fratre promissionis, aut juramento, si jurar-
mentum intervenient; & contrahens potest cum alio
sicut si vult judicio Ecclesie.” *Hac S. Doct.* movens ibi
propositum casum. Et est vera hac doctrina, non so-
lum quando sponsus vult in alia terra figere domicilium,
sed & si diu sit emansurus ex causa non ne-
cessaria; si vero causa sit necessaria, debet expectare,
usquecumca causa cesseret, saltrem judicio Ecclesie.

Ratio: Quia sponsus ita discedens censetur ren-
nuntiare sponsalibus.

Resp. 5. Si sponsalibus contractis superveniat af-
finitas, ut si sponsus fornicetur cum sorore Sponsa,
sponsalia dissolvuntur ex parte eius, qui non fuit ca-
sa impedimenti; non tamen ex parte eius, qui il-
lud causavit. *I. S. Thom.* art. cit. ad 4. dicens: „Si
sponsus cognovit consanguineam sponsam, vel e-
st contra, tunc dirimi debet sponsalia, & ad hoc
probandum sola fama sufficit propter scandalum
vitandum, causa enim quae in futurum expectant
effectus suos, impediuntur a suis effectibus, non
solum ex eo quod est, sed ex eo quod futurum
est. Unde sicut affinitas si esset tempore contrac-
tus sponsalium, impedivisset contractum illum: ita
si interveniant ante matrimonium, quod est effec-
tus, tunc quidam sponsalium, prior contractus ab effec-
to suo impeditur. Nec in hoc aliquid detrahitur
aliter, immo ei confutur, quia absorbitur ab eo,
qui per fornicationem deo odiosum reddit.” *Hac ibi.*

Ra-

Ratio 1. p. Innocens ex peccato nocentis acci-
pit sufficientem causam, & jus resilendi, ita quidem
ut dispensationem oblatam non tenetur acceptare. *Ergo.*

Nota: Si innocens velit, ut nocens dispensa-
tionem procuret, & hic eam sine gravi incommodo,
& magnis sumptibus eam procurare possit, tenetur
eum petere.

Ratio 2. p. Si fiat sine rationabili causa, datur
causa obloquiorum, incurrit nota inconstitutio, &
agitur contra rationem. *Ergo.*

Ratio 3. p. Si sponsalia sint iurata? *Pro decisione*

Ratio 4. p. Si sponsalia possit claudicare.

XXIII. Resp. 6. Sponsalia etiam possunt dissolvi
proper simplicem fornicationem alterius sponsi; li-
cet sint iurata; sic ut innocens possit resilire, si ve-
lit, non vero nocens. *I. S. Thom.* ibidem ad 6. di-
cens: *Quomodo non dederit sibi mutuo potestatem cor-
poris sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur
sibi iniurie suspiciti de non servanda fide in futurum: &*
*id potest sibi precavere unus contra alterum, sponsalia
dirimendo. Hac ibi.*

Ratio patet ex his verbis *S. T.* & est adduc-
ta pro *Resp. 5.* Quibus additur: Quia & sponsalia, &
juramentum adjectum habent hanc tacitam conditionem,
nisi alter peccaverit contra Leges sponsalia.

Nota: si uterque fornicetur, non convenire Doc-
tores de jure resilendi, dum aliqui tenent solidum spon-
sum, & quo sponsam possit resilire, eo quod sponsa
potest fornicationem (ut putant) notabiliter fiat vilior
sponsus, non è contra. *Alii* vero tenent, utrumque
licite possit resilire, cum sibi mutuo dent sufficien-
tiam resilendi causam. *Pro decisione*

Ratio 7. p. Probabilis est, quod si uterque spon-
sus fornicetur, nullus licet resilire possit.

Ratio: Tum quia paria delicta multa compen-
satione tollantur; tum etiam, quia etiam fornicatio spon-
sae sit ignominiosus sponso, quam è contra tamen,
proper violatum fidem sponsus fit sponsa rationabili-
ter suspectus de ea non servanda etiam in posterum.
Ergo saltem est partis quod sufficientiam cause dis-
solvi sponsalia. Ergo aducit est mutua compensatio.

Ratio 8. p. Sponsalia impuberum non possunt mu-
tuo eorum consensu dissolvi, quamdiu tales sunt, sec-
ante annos Matrimonio aptos, unde quadam reclama-
tionem, & sponsalia dissolucionem debent expectare
usque ad pubertatem, quem est anno 12. aetatis in fe-
mina, anno 14. in masculo. Ita expresse statutum est
de illis, de *Desponsis, impuberum.* Et hoc verum est, si etiam
utens contrahebitum jaui sit pubes.

Ratio: Quia privilegium reclamandi est conces-
sum in favorem impuberum pro tempore pubertatis.

XXV. Resp. 13. Sponsalia priora non solvuntur
per posteriora, etiam iurata.

Ratio 1. p. Quod solvit, debet esse fortius eo-
quod solvitur, ut patet: Sed hoc non est in presen-
ti, ut constat *Ergo.*

Ratio 2. p. Juramentum non est vinculum iniqui-
tatis: *Sed secunda sponsalia sunt iniqua, & illicita.*
Ergo.

Ratio 3. p. Sponsalia ex aliis causa fuc-
tum legitime soluta, nonne obligant posteriora? *Pro
hoc*

Ratio 14. negativæ. *Ratio:* Ut habet Regula Ju-
ris: *Quod ab initio validum non fuit, trahit temporis
non convalitet, seu non firmatur, nisi ab eo, qui
illud firmare potest, v. g. in praesenti per novum con-
sensum. Exceptum tamen, si promittens promiserit
absolutè pro quovis tempore, absque ultra limitatione,
vel promiserit pro tempore, quod contrahendum,
cum alia erit habili.*

Ratio 15. Matrimonium cum secunda initium, dis-
solvit sponsalia cum priori: si tamen sit validum.

Ratio 1. p. Vinculum minus forte solvit per for-
tius: *Sed Matrimonium est vinculum fortius sponsali-
bus. Ergo.*

Ratio 2. p. Juxta Regulam Juris: *Non præterit
impeditum, quod de Iure non sortitur effectum.*

Ratio 16. Dicitum Matrimonium priora sponsa-
lia non tantum suspendit, sed extinguit, ita ut mor-
tua uxori non reviviscant, seu obligare non inci-
piant.

Ratio: Vinculum minus forte per fortius non so-
lam suspendit, sed extinguit, & obligatio se-
mel

„certæ sunt providentiae nostræ, ut dicitur in lib.
„Sap., „Hæc ibi.

Ratio 1. p. est illa Regula Juris: *Res omnis per
quascumque causas nascitur, per eadem dissolvatur,*
si nimis ex sua natura dissolubilis sit, uti sunt
sponsalia; *secus est de Matrimonio. Ergo.*

Ratio 2. p. Si fiat sine rationabili causa, datur
causa obloquiorum, incurrit nota inconstitutio, &
agitur contra rationem. *Ergo.*

Ratio 3. p. Si sponsalia sint iurata? *Pro decisione*

Ratio 4. p. Nihilominus posse mutuo consensu
dissolvit.

Declaratio, & *Ratio* datur: quamvis dum res
promissa non credit in alterius utilitatem, licet ad
eum dirigatur juramentum, ast non res promissa; ut
si quis iuraret: Juro tibi, me Missam auditurum
tali die: quamvis inquam, tunc non possit a particu-
larili homo relaxari, bene tamen, si tota res
promissa, licet concernat causam plam, cedat in utili-
tatem promissari, vel juratarum, v. gr. Juro tibi,
me pro auditurum esse Missam; juro, vel vovo,
quod huic pauperi velim dare vestem, quod huic Ec-
clesie velim dare calicem, tunc enim ille pauper,
vel Ecclesia hoc votum, aut juramentum potest
relaxare, prout supra *Tract. 10. Exam. 4. num. 56.*
documentum de juramento ex *S. Thom.*, cuius verba, &
Ratio, ibi videantur. Et tunc parte condonante etiam
Deus ipse condonare censemur. *Subsum:* Sed in ea-
sum, quo quis juravit pauperi puerilla, se eam du-
citur in uxorem, licet juramentum sit factum in favo-
rem causæ pueri, tota tamen eius materia credit in fa-
vorem illius pueri, & non aliter a Deo accepatur.
Ergo ab eo potest relaxari. Aliud esset, si ita jura-
ret: Juro, quod in honorem Dei velim ducere pau-
perem puerum.

Ratio 12. Sponsalia impuberum non possunt mu-
tuo eorum consensu dissolvi, quamdiu tales sunt, sec-
ante annos Matrimonio aptos, unde quadam reclama-
tionem, & sponsalia dissolucionem debent expectare
usque ad pubertatem, quem est anno 12. aetatis in fe-
mina, anno 14. in masculo. Ita expresse statutum est
de illis, de *Desponsis, impuberum.* Et hoc verum est, si etiam
utens contrahebitum jaui sit pubes.

Ratio: Quia privilegium reclamandi est conces-
sum in favorem impuberum pro tempore pubertatis.

XXVI. Resp. 13. Sponsalia priora non solvuntur
per posteriora, etiam iurata.

Ratio 1. p. Quod solvit, debet esse fortius eo-
quod solvitur, ut constat *Ergo.*

Ratio 2. p. Juramentum non est vinculum iniqui-
tatis: *Sed secunda sponsalia sunt iniqua, & illicita.*
Ergo.

Ratio 3. p. Sponsalia ex aliis causa fuc-
tum legitime soluta, nonne obligant posteriora? *Pro
hoc*

Ratio 14. negativæ. *Ratio:* Ut habet Regula Ju-
ris: *Quod ab initio validum non fuit, trahit temporis
non convalitet, seu non firmatur, nisi ab eo, qui
illud firmare potest, v. g. in praesenti per novum con-
sensum. Exceptum tamen, si promittens promiserit
absolutè pro quovis tempore, absque ultra limitatione,
vel promiserit pro tempore, quod contrahendum,
cum alia erit habili.*

Ratio 15. Matrimonium cum secunda initium, dis-
solvit sponsalia cum priori: si tamen sit validum.

Ratio 1. p. Vinculum minus forte solvit per for-
tius: *Sed Matrimonium est vinculum fortius sponsali-
bus. Ergo.*

Ratio 2. p. Juxta Regulam Juris: *Non præterit
impeditum, quod de Iure non sortitur effectum.*

Ratio 16. Dicitum Matrimonium priora sponsa-
lia non tantum suspendit, sed extinguit, ita ut mor-
tua uxori non reviviscant, seu obligare non inci-
piant.

Ratio: Vinculum minus forte per fortius non so-
lam suspendit, sed extinguit, & obligatio se-
mel

mel extinta non reviviscit; Sed Matrimonium est vinculum fortius sponsalibus. Ergo. Unde, & S. Th. cit. art. 3. ad 7. ait, quod contractus Matrimonii solvit priorem contractum sponsalium. *Excipitur*, si intentio sponsi promittens ad hunc casum se extendat, seu extenderit.

Resp. 17. Dantur plures causa dissolventes sponsalia: ut ingressus, vel professio Religionis, votum castitatis, votum suspiciendi Ordinem sacram. Sed de his ad Q. 5.

Dic mīsi: An sponsus habens ius dissolvendi sponsalia, possit ea solvere propria, vel tantum iudicis auctoritate?

Dico: Potest auctoritate propria attenta rei natura, sed ne detur occasio scandali, requarendus est Iudex.

Ratio 1. p. Tum quia id nullo jure caverit; *Tum* quia sponsalibus inest hec tacita conditio, seu facultas resiliendi ex iusta causa.

2. Pars declaratur: Occasio scandali esse potest, adeoque Iudex est requarendus, quando sponsalia sunt publica, & causa occulta: *tunc* quando tam causa quam sponsalium sunt publica, vel quando utramque sunt occulta.

Quid si Pars vitiaria nolit consenire in dissolutionem sponsalium, potestne innocens justam oculatum resilendi causam, v. gr. occultum alterius crimen Judicij manifestare?

Dico: Potes; si servato ordine fraternali correctionis nolit acquiscere, *id est*, si partem vitiatos prius de causa admoneruit per se ipsum, vel hoc non proficiente, per Parentes, vel alios viros honestos consenserunt persuaserit.

Ratio: Si tunc infametur, sibi imputare debet. *QUÆRO V.* Quid censes de causis ante in Resp. 7. adducitis?

XXVI. Resp. 1. Professio emissaria in Religione approbat dissoluti sponsalia.

Ratio est eadem que est data pro 1. p. *Resp. 15.* ad Q. 4. que hic applicetur.

Resp. 2. Solus Religionis ingressus ante professio nem, non dissolvit sponsalia utriusque.

Ratio: Tum quia id nullo jure statutum; *Tum* etiam, quia nulla per ingressum affectur incompatibilitas, ut dicetur.

Ratio 3. Dum ex sponsis unus altero nesciente, vel invito ingreditur Religionem, sponsalia ex natura retinetur ex parte ejus, qui manet in Sacculo, non verò ex parte ejus, qui Religionem ingreditur, *sed hic* si iterum egredietur, tenetur implore sponsalia, si alter vellet.

Ratio 1. p. patet ex dictis pro *Resp. 3.* ad Q. 4. Est enim notabilis mutatio, item grave onus per integrum annum expectare alterius nuptias; immo communiter vulgo dedecorosum, ducere tales, qui, vel quae fuit monachus, vel monacha, etiam novitia, Ergo.

Confirm. Ingrediens Religionem sive sincero, si recte animo, ex ipso ostendit animum à nuptiis alienum. Ergo cedit iuri, quod habet in alterum.

Ratio 2. p. Sponsus in Sacculo manens, non est spoliandus jure suo absque sufficiente causa: *Sed* hoc in presenti non datur, non enim de hoc extat ultimum jus positivum, nec Religionis ingressus ex natura est incompatibilis cum sponsalibus, *tum* quia talis potest egredi, *tum* etiam quia potest uxorius Religionem ingredi manente Matrimonio, *puta*, tandem ratiō, immo, & consummato manente post Professionem, ut dicetur infra. Ergo.

Declaratur hoc alterius: *Quia* quidem habent, quod Professioni in favorem status Religiosi sit concessum privilegium dirimendi Matrimonium ratum, id tamen de ingressu respectu sponsalium, nec ex iure, nec ex natura rei, ut probatum est, colligitur. Nec æquum erat, id concedere soli ingressum, quia æquum non est, ut favore Religionis gaudeat is, qui à Religione recedit, sed merito suas anti-

quas obligations ad Saculum reportat. Quamobrem vota quæcumque ante ingressum facta in Novitiatum solidū manent suspensa, & reviviscunt, si ad Saculum regrediantur.

Ex his sequitur, quod licet in sponsalibus utrimque tacite subintelligatur haec conditio: *Nisi perfectiorum statum elegere*, non tamen haec, nisi transire ad Religionem per Novitiatum, quia hic status non est: status enim à stando dictus, dicit permanentiam.

Oppono: Juxta sponsalium definitionem sponsalia claudicare non possunt, dicunt enim mutuam promissionem: & exinde mutuam ultra, citroque obligationem. Ergo.

Ad hoc dist. antec. Non possunt in fieri, seu in contrahendo, & hoc ob rationem datum, *conc. antec.* in factō esse, seu postquam contrafacta sunt, & hoc ob certas causas ante adiunctas, & in certis casibus in quibus deobligatur unus, & non alter, *mag.*

Resp. 4. Si ambo sponso Religionem ingrediantur, & ambo egrediantur, manent ambō deobligati, nisi sponte velint Matrimonium contrahere.

Ratio: est dicta notabilis mutatio, quæ se tenet ex parte utriusque.

XXVIII. Resp. 5. Quia sponsalia juramento firmavit, & vi juramentū non tenerū prius contrahere Matrimonium, sed potest non contrahere prius Matrimonio, licet ingredi Religionem, etiam invitata sponsa, nisi urgens causa oppositum suadet.

Ratio: Sicut iuso jure in sponsalibus subintelligitur exceptio: *Nisi ad Religionem transire maluerit, & in illo juramento, tum quia juramentū est accessorium ad promissionem*, adeoque sequitur naturam sui principialis: *tum etiam*, quia jurare nemo debet *id*, nec presumitur, quod est contra consilium Evangelicum. Ergo.

Dixi: *Nisi urgens causa oppositum suadet*, quælis esse potest, ut præviē contrahendo consulatur fama, & honori sponsæ, si sit in periculo infamiae.

2. Ut legitime ut proles suscepta ex spōsa, 3. Si præviē contrahendo possit evitari alterius occisio, &c.

Declaratur ulterius, & tacite solvitur quadam obiectio. Juramentum etiam in alterius utilitatem præsumt potest favore Religionis commutari in melius. *Quod ex eo patet*, quia aliquis ille, qui post contractum matrimonium juravit, se illud consummatus, non posse ad Religionem transire. Si ergo etiam matrimonii consummationem licet convolare ad Religionem, à fortiori id licet post sponsalia.

XXVIII. Resp. 6. Votum ingrediendi Religionem non solvit mutatio sponsalia ex parte voventis, quæ ante illud sunt contrafacta, bene tamen votum profundi, saltem per se loquendo.

Ratio 1. p. Votum ingrediendi non habet majorē vim dissolvendi Sponsalia: quam ipse ingressus Sed hic non solvit illa ex parte ingrediens. Ergo nec votum ex parte voventis.

Ratio 2. p. Per votum inducentis statum cum matrimonio planè incompatibiliter solvuntur sponsalia ex parte utriusque; *Sed* per votum profundi per se inducitur talis status. Ergo.

Dixi in Resp. 5. Saltem per se loquendo; quia forte per accidens ex parte alterius possit occurtere rationabile causa contrahendi matrimonium ante Religionis ingressum: *juxta exceptionem pro Resp. 5.* factam.

XXIX. Resp. 7. Votum simplex animo manendi in seculo factum, ex parte utriusque dissolvit sponsalia prius contracta, licet sine iurata. Ita S. D. hic q. 53. art. 1. ad 1.

Ratio patet ex dictis: Nam voventis hoc ipso ostendit animum à nuptiis alienum, ceditque iuri, quod habet in alterum, cui etiam per hoc votum datur causa resilendi ob notabilem mutationem sponsalibus supervenientem, in eo statim: quod onera matrimonii, quæ quadam debitum conjugale debent esse paria, essent imparia, uterque enim conjux debet

bet reddere, & petere, ille autem voventis solum posset reddere. Ergo idem, etiam de sponsalibus juratis probat *Ratio data pro Resp. 3. ad q. 4.*

Resp. 8. Licit minorum Ordinum susceptio non dissolvat sponsalia contracta, bene tamen susceptio aliquorum Ordinis sacri, ut & votum suscipiendo Ordinem sacram.

Ratio 1. p. Ordines minores cum coniugio non sunt incompatibilis, sive ex sua natura, sive ex statuto Ecclesie.

Ratio 2. p. Ordo sacer facit hominem inhabilem ad matrimonium, ut patet infra. Ergo a fortiori sponsalia dirimus.

Ratio 3. p. patet ex dictis pro *Resp. 7.* de voto simplici casitatis, quia votum in sacro Ordine perse, & ex natura sua est simplex, & dicitur solemne solum per accidens, nimirum ex statuo Ecclesie. Ergo.

C A S U S P R I M U S .

A ndreas in gravissimum, & quasi extremum reatum suarum discrimeri posuit, ad orationem confessio, DEUM his verbis est deprecatus: *Domine, si ab hoc periculo eripias, seruum tibi, luxuriam fugiam, & continentem semper ero*; sed a pericolo liberatus, voluntate mutata ad votum est reversus, ac sponsalia de futuro contraxit, & antequam uxorem aliud ducat, ad Confessarium accedit, & enarrat praedicta.

Quaratur: *An per illa verba castitatis votū sit adstrictus, quod matrimoniū impediat?*

Pro parte negativa facit, quod ad votum non sufficit voluntas, seu propositum quantumvis deliberatum, & firmum facient aliiquid, sed ulterius requiriunt promissio cum animo se obligandi; ut tradidit S. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 1. & patet ex corp. Litterarum de Voto. Ubi hoc expressè esse decisum de quodam, qui dixerat, si convulsero, non hic molabor intendendo ingredi religionem, & statuor hoc non emiserit votum.

Secundū: Omnia illa verba: *Seruum tibi, luxuriam fugiam, & continentem ero*, non significant de rīgore sermonis promissionem; & aliud est, velle illa facere, aliud promittere illa facere; scilicet aliud est ascedere in arborem, & aliud velle ascendere; ut ait *Glossa* in L. Venditatis, Cod. de Contrabenda empt. & vend.

Tertiū: Cum omne votum habeat triplicem statum, *tripnum originis*, qui dicitur deliberatio, de qua est *textus in cap. Qui bona agent*, 17. quest. 1. *Secundum progressus*, qui dicitur propositum, quando quicunque firmiter proponit effectu id, de quo deliberavit, de quo est *textus in c. Litterarum de Voto*. *Tertium*, consummatio, & dicitur promissio, quando aliquis, quod firmiter propositus, promittit omniū obligandi se, de quo est *textus in L. Obligationem*, ff. de Ab. & obli. & L. Si ego, ff. Si cert. pet. Hinc videatur, quod illa verba, seruum, faciem, denotent solum intentionem, & propositum servandi, & faciendi, & ideo non constituent rationem formalē voti, quæ consistit in promissione cum animo se obligandi per illam; ita ut nec etiam satis ad votum habere animum obligandi se, nisi se per promissionem obliget, sive promissio fiat corde, sive ore.

Pro affirmativa stant sequentia: *Quia ut aliquis obligetur, non est necessarium, quod dicat: Obitio me, sed satis est dicere: Dabo, vel faciam*; ergo ad hoc etiam, ut promittat, non oportet dicere, *promitto*, sed suffici, quod dicat, *faciam*.

Conferatur: *Quia ita obligatur*, qui dicitur alterius: *Tibi dabo centum, si hoc feceris*; ergo eodem modo obligatur, qui dicit: *Promitto castitatem, si ad sanitatem, restitus fuero*; ac qui dicit: *Seruum DEO in castitate, & luxuriam fugiam*, si ab hoc pericolo evadam.

Secundū: *Quia ut ait Cajetanus 2. 2. q. 88. art. 1.* non solum fit promissio per actum signatum, & exercitum, dicendo: *Promitto quod factum hoc*; sed

eritiam per solum actum exercitum, dicendo: *Faciam hoc*. Ex quibus concluditur, quod conditionalis ad juncta huic furore: *Faciam, seruum, dabo*, denotat semper ea includere, & significare promissionem, & votum, nisi aptè constet sic dicentem habuisse animum non promittendi.

Resp. Quod illa verba de futuro, apposita etiam conditionali, *faciam, seruum, dabo*, si hoc eveniret, non declaratur promissio, & votum ex vi, & natura verborum, nisi quando constat illa dicentem habuisse intentionem promittendi, & sese voto obligandi. Et idem Andreas dicens: *Domine, si ab hoc pericolo eripias, seruum tibi, luxuriam fugiam, continentem ero*, non emitit votum simplex continentem, & ex natura sua est simplex, & dicitur solemne solum per accidens, nimirum ex statuo Ecclesie. Ergo.

Probatur Primo: Quia de ratione voti est propositio, ut Theologii omnes fatentur, & constat ex illo Eccles. 5: *Si quid novisti DEO, ne mororis reddere*, dispicet enim ei infidelis. Et stulta promissio.

Unde ad votum necessaria est ultra deliberationem, & firmus propositum, promissio expressa, seu intentio se obligandi, & promittendi, quæ a Cajetano dicitur promissio signata, jam autem verba hæc: *DEO seruum, luxuriam fugiam, continentem ero*, declarant quidem deliberatum, firmum, ac solidum propositum talia facient, sed non exprimit ex natura sua promissionem exercitam, & explicitam, cum non significant idem, quod promitto, ut satis patet nec etiam exprimit promissionem signatam, hoc est, intentionem talia dicentis fuisse, per ea verba sese obligare Deo; quia poterat illa dicere cum solo proposito ea faciendo absque illa addita obligatione, ut per se constat.

Secundū: Quia ille, qui in infinitum constitutus dixerat: *Non diu hic morabor*; statuens in animo suu ingredi Religionem, postea ad sanitatem revocatus dubitavit, an per illa verba Religionis votum simplex emiserit, & Religionem ingredi tenuat, & Papam *Alexandrum III.* consulti; responder Papa, nullum hi fuisse votum; quia propositum, quantumvis firmum, non sufficit ad votum, nisi superaddatur intentio obligandi; ita habetur in c. Litterarum de Voto, & voti redemptione. Et confirmatur ex c. Quia vend.

Tertiū: Cum omne votum habeat triplicem statum, *tripnum originis*, qui dicitur deliberatio, de qua est *textus in cap. Qui bona agent*, 17. quest. 1. *Secundum progressus*, qui dicitur propositum, quando quicunque firmiter proponit effectu id, de quo deliberavit, de quo est *textus in c. Litterarum de Voto*. *Tertium*, consummatio, & dicitur promissio, quando aliquis, quod firmiter propositus, promittit omniū obligandi se, nisi se per promissionem obliget, sive promissio fiat corde, sive ore.

Pro affirmativa stant sequentia: *Quia ut aliquis obligetur, non est necessarium, quod dicat: Obitio me, sed satis est dicere: Dabo, vel faciam*; ergo ad hoc etiam, ut promittat, non oportet dicere, *promitto*, sed suffici, quod dicat, *faciam*.

Conferatur: *Quia ita obligatur*, qui dicitur alterius: *Tibi dabo centum, si hoc feceris*; ergo eodem modo obligatur, qui dicit: *Promitto castitatem, si ad sanitatem, restitus fuero*; ac qui dicit: *Seruum DEO in castitate, & luxuriam fugiam*, si ab hoc pericolo evadam.

Secundū: *Quia ut ait Cajetanus 2. 2. q. 88. art. 1.* non solum fit promissio per actum signatum, & exercitum, dicendo: *Promitto quod factum hoc*; sed

Collige,

quod si aliquando in iure dicitur propositum firmum, & deliberatum obligare, intelligendum id esse de proposito adjuncta promissio, non expressa, seu cum animo se obligandi. Cajet. 2. 2. q. 88. art. 1. ubi expressè ait, quod hæc verba *fūciām*,

*ciam, dabo, & alia similia de futuro, tunc solum dicunt obligationem, quando animus sic dicentis est per illa verba se obligare; ita ut cum dicitur, *faciam hoc*, non solum significetur propositum firmum id faciendi, sed etiam promissio interior, qua quis alteri se obligat.*

*Nec obstant in contrarium adducta; nam illa solum concludunt in casu, quo, qui talia verba de futuro profert, ultra propositum habuit etiam intentionem se obligandi, ut serviam tibi, *fusuram fugiam, faciam hoc, aut illud*, sicut signa declarativa promissionis internae, quam habuit is, qui talia dicit; sed quando de tali promissione non constat nec mens dicentis verba illa fuit, expresse per ea se obligare; sed ea prouulit cum firmo proposito talia exequendam, nihil interim cogitans, an per illa obligaretur, nequaque tunc ex vi sua habent rationem promissionis, & voti, & hoc aperte senxit. *Cujus, ubi supra*, si attente legatur. Cum enim vota sint signa eorum, quae sunt in anima, & haec verba, *fusuram, serviam, dabo, & alia de futuro*, significant voluntatem firmam, quam quis habet talia agendi, id est ut extendantur, ad declarandam obligationem, que est auctus intellectus, opertus, quod mens promittentis adit, & per illa declaratur promissione interna: Nam affirmatio hac de futuro, *faciam*, per se sumpta, non est aliud, quam deliberatum, & firmum propositum faciendi, quod mutari absque peccato potest, quia non includit obligationem.*

QUERO VI. Contrahentes sponsalia possunt ne apponere penam frangenti fidem? Et frangentes iniuste fidem possuntne a Judge compelli ad eam servandam?

XXX. Resp. 1. Non possunt sponsi sponsalibus apponere penam, etiam modicam, que liget justè resistentem: quia proinde in nullo foro tenetur solvere. Ita *S. Thom.* b. art. 1, ad 4. dicens: *Quandoque apponitur conditio pecuniae per modum penae*. & tunc, quia Matrimonio debet esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigiri pana illa ab eo, qui non vult Matrimonium contrahere. Et in cap. *Gemma*, de Sponsalibus, ubi dicitur: *Cum itaque libera Matrimonia esse debant, & ideo talis stipulatio propter pene interpositionem sit meritis improbanda; mandamus, quatenus, si ita est, cumdem, ut ab extorsione praedita pene desistat*; *Ecclesiastica censura compellat*. Ex his.

Ratio patet, ne lèdatur libertas matrimonii. Quia etsi, ut dum pona est modica, aliquipdum non lèdatur, v. g. in divitibus modicam pecuniam non estimantibus, id per accidens est, & causas particularis, qui non cadit sub consideratione Legis; Lex enim attendit ad ea, quia per se, seu ordinarie sunt. Nec obligatio Legis cessat, ex ea quod in aliquo particulari casu cesseret ejus finis, ut patet in *Legi Jejuni*, cuius finis est refranario passionum, a qua tam non est liber, qui passionibus caret.

Resp. 2. Pena prudenter moderata, apposita iniuste resistenti, probabilitus tenet, & obligat eum.

Ratio: Tum quia non est prohibitoullo jure; non naturali, ut omnes admittunt, quia solum invitad ad id, quod est honestum, & est iustitia debitum: non canonico, quia omnia iura, que ab Adversariis officiuntur, *nimirum* ex cit. c. *Gemma*. Ex Legi *Titio*, Ex Legi *Mader*, loquuntur de pena imposita iustè resistenti. Tum etiam, quia per eam penam non minuitur libertas iniuste resistenti, sed conservata, quia sub mortali tenetur liberè contrahere, nec illus habet libertatem ad resiliendum iniuste, quia id non licet: in Jure autem illud dicitur impossibile, quod licet fieri nequit. Ergo.

Resp. 3. Judge à parte lèsa requisitus, Ecclesiasticus apud Christianos, Secularius apud Infideles, regulariter, & per se loquendo tenetur in foro exterior compellere iniuste resistenti, ut servet fidem præstuantam in Sponsalibus, sive hæc jurata sint, sive

Ratio: Judex ex officio tenetur suis subditis pertinentibus administrare iustitiam, & injuriam eis inferentes cogere, ut ab ea desistant, & jus, seu debitum tribuant.

Dixi, regulariter, & per se; quia per accidens, ob gravia incommoda, damna, scandala, perpetuas dissensiones, utoris deserptionem, &c. que prudenter prævident vel timentur, non debet cogi resistens, sed permitti debent mala minoria, ut caveantur majoria.

Oppono: Qui contrahit ex metu in virum constantem cadente, non consentit, seu non agit liberè: Sed, *qui imponitur gravis pena*, v. g. excommunicatio, agit ex metu cadente in virum constantem. Ergo.

Ad hoc dist. maj. 1. Si sit metus iniuste incurrus, conc. maj. si justè, ut supponi fieri in presenti, neg. Vide infra de Matrimonio cocto. Et supra *Tract. 3. Exam. 1. num. 13. de Metu. 2. Alter dist.* Non consentit liberè formaliter, & explicitè, conc. virtualiter, & in causa, neg. Quia liberè consentiens in Sponsalia, liberè etiam consentit in Matrimonium, velut in effectum, & objectum eorum, 3. *Dicitur*, quod sponsus iniuste resiliens compellatur, ut liberè consentient, vel consensum in sponsalibus, forte retratculat, renoveret. Quem nisi renoveret, & intimes potius dissentiant, matrimonium secutum in conscientia est nullum. *Hinc*, si publicè constet, quod enum renovare nolit, cogendum non est.

CASUS ex præcedentibus resolvuntur.

CASUS SECUNDUS.

Titius cum Berta contrahit sponsalia per verba de futuro, deinde Berta mutato proposito vult numerare alteri, Titius indignatus minatur illi graviter, si tale quid faciat; ut autem se Berta à Titio liberet, dat illi virginis aureos.

Quæritur: An possit Titius tuta conscientia reuinere?

Resp. Si dictus Titius hujusmodi pecuniam acceptit, ob recompensationem alicuius danni sibi evenientis, ex dissolutione sponsalium de futuro, ut ob famam detrimentum, quod fortasse erat passurus, eo quod Berta illum repudiaverit nubento alteri; vel ex eo, quod Titius alias expensas fecerit, solitas fieri a sponsis, quas non fecisse alia, vel ex alio damno justè emergenti ob voluntariam, & iniustum à Berta abrogatam fidem, non peccavit virginis illos aureos accipiendo, nec tenebat ad restituionem. *Ratio est:* Quia cum Titius non teneatur relaxare promissionem sibi a Berta factam cum notabilis suo detrimento, & ad res Berta habeat jus aliquod ratione promissionis de futuri nuptiis, non est quod peccet, ne quid justè accipiat ob vexationis dampnum, arg. c. *Dilectus 2. de Simon*. Et patet, Berta dampnum inferre Titio; quia illi dampnum facere dicunt, qui id facit, quod facere jus non habet. Arg. ff. de Ratione in L. Nemo.

Deinde: Berta dedit hujusmodi pecunias Titio voluntaria. Quia etsi minabatur illi graviter, non erat pro extorquentis dictis pecunias, sed ut Berta promissam fidem servaret de futuri nuptiis; quam cum sine rationabilis causa nolit servare, ob idque timeat grave malum, si quidquam donet, ut Titius non modo ab indignitate quiescat, verum ne in iudicio agatur, voluntaria, & libera est illa donatio.

Confirmatur: Quia si Berta dedisset illi virginis aures aliqui tertio aia intentione, ut obficiatur à Titio remissionem promissionis sponsalitatis, manifestum est, non teneri illum tertium ad restituitionem. Igitur nec Titius, cui ex fide facta est illata iuria, & offensurum virginis aurei à Berta ad relaxanda promissa, tenebitur datos nummos restituere, cum ad recipiendum illos tanto maiorem habeat causam, quantum dicta promissionis civilis de futuri nuptiis erait ei aia-

cujus utilitatis, & non tenebatur eam gratis relaxare.

Praeterēa pena apposita id est non est valida, quia matrimonia debent esse libera, *Cop. Gemma*, de Sponsal. Sed cum à Berta, que vult nubere alteri cum injuryia Pauli, cui se promiserat, dati sint virginis aurei non ob penam antecedentem sponsalia, sed consequentem fractionem, & voluntariè, ac liberè data, Titius ad eorumdem restituitionem non erit obnoxius; præsentis si eos exspecteret, ut datum sibi à Berta illatum ex fratre fide resarciret, cum enim illa non sibi à Berta servata promissio causa existeret danni, infamie, vestimenta, & aliarum rerum preto estimabili, non est, quod justè non possit velle illas sibi reparari, ac refici.

Quia etiam dato, quod accepit, principaliter dictos nummos, ut à minis supercederet, & nullam in Bertam vindictam exerceret, cum tamen eas accepit, ob rem, ad quam justus legibus non obligatur, sed solus charitatis præcepto; charitati enim contravenit, qui proximum offendit, & id quod accepit causa faciendo ea, ad quæ legibus aliarum virtutum, non justitiae adstringitur, non sit de necessitate restituendum, saltem antequam à dante reputari, cum possit illud restituere. ex dantis consensu, relinquitur, manifestum, quod dum Berta Titio liberè deiderit, non est coercitandus ad accepit restituitionem.

CASUS TERTIUS.

*A*ntonius filius familiæ, captus amore Sempronie Virginis, promisit illam ducere in uxorem, atque cognovit. Pater Antonius re intellectu prohibet illi, ne matrimonio contrahat, si secus factum fuerit, ejiciendus est domo, & exclusundus ab hereditate, Antonius timore patri, & metu amittendu hereditatis, capit abstinentia a data fide, & matrimonio cum alia inire.

Quæritur: An peccet graviter, si abstineat, & quid sit illi à Confessario injungendum?

Resp. Supposita utriusque non longè plurimum distante sortis qualitate peccare mortaliter, si dicatum Semproniam non ducat in uxorem, & teneri Confessarium eidem injungere, ut stet promissis, non obstante patris prohibitione, alia non esse absolventur, neque in hac parte debet Antonius pri copula subsecuta sit. *D. Th. in 4. dist. 27.*

Tum: Quia omne peccatum mortale subest jurisdictioni Ecclesie, & ad ipsam attinet evitare, quantum in se est, ne illud à Christiano committatur; jam autem fractio sponsalium etiam simplicem sine causa rationabilem est peccatum mortale: ergo. *Tum:* Quia Ecclesia compellere potest pactum nudum factum, in cap. 2. & 3. de *Padis*, & in cap. *Juramentum* 22. q. 5. ubi dicitur, quod DEUS non facit differentiam inter juramentum, & nudum presumptum. *Tum:* Quia sponsalia, licet non sint Sacramentum, sunt tamen sacramentalia, per quorum violationem ab una parte, altera invita, fit iuria DEO, Ecclesia, & proximo, & ideo ad Ecclesiam spectat cohibere, ne propria auctoritate dissolvantur, præsentis si post sponsalia contracta subsequata est copula, per quam olim ait *Concil. Trident.* transiit in matrimonium presumptum, ut habeatur cap. 15. *Qui de Sponsal.*

Dixi: Non distante sortis qualitate. Nam si generis, vel divitiorum esset admodum notabilis iniquitas, ut putat illi nobilissimis ortus parentibus, illa agricola cujusdam, vel mechanici artificis filia, præsumeretur eo casu illam fingerre se deceptam, sed non esse verè deceptam, immo liberè consenseret, cum satis constet non esse in usu tam dispares conjugi, potuisse factè suspicari promissum illud non fuisse emissum animo adimplendi, sed illam in sua prava desideria adducendi; Arg. cop. *Requisitor de Sponsal.* Propterēa non esset adstringendum tunc juvenis ad aliud, quam ad dandum illi tantum, quantum sat est ad habendum maritum talem, qualiter obtineret, si non esset corrupta, ut inquit *S. Ant.* tit. 5. 2. p. cap. 6. §. 1. Et ratio est, quia licet non præsumatur ab illo decepta, sed se ipsam decepisse quod effectum ducenti eam, nibilominus tamen eo quod præmissio ducenti vim habet salem precium imporatum, tenebitur ad resarcendum dandum per ratum promissione illatum.

Confirmatur: Quia in servitute perpetua, & obligatione indissolubili non tenentur filii de necessitate obediens patri; sed matrimonium est quadam perpetua servitus, & indissolubilis obligatio; Ergo. &c.

Deinde: Qui potest magis, potest & minus; sed filius absque patris consensu, cum est statim compe-

CASUS QUARTUS.

PAULUS CONTRACTIS Sponsalibus de futuris nuptiis cum Anna, reque habita illam a parte promisorum, sed non stupri conscientia, sepius in uxorem postulat, quo tenuente, & filiae persuadente, ut promissa relaxet, PAULUS alteri testibus presentibus juratam fidem praeberet, nondum tamen est matrimonium in faciem Ecclesie celebratum. Interim Anna appareat gravida, & pater instat, ut illam ducat in uxorem, minando utrius mortem. Ille fide sibi relaxata, & de novo alteri cum iuramento in praesentia testium præstata, quam si non ducat, homocidiam etiam sequentur, sese excusat.

Queritur: *quarum barum tenetur in uxorem ducere?*

Pro secundis sponsalibus duo faciunt. *Primum est*, quod sponsalia prima fuerunt simplicia, & posteriora sunt iuramento confirmata, ita quod in his ultra obligacionem promissio est juramento vinculum, & semper vinculum fortius supervenientis dissolvit minus, ut notat gloss. in cap. *Venientia*, de Sponsalibus. Ut uxori.

Secundum, quod relaxatis per Annam, & eis Patrem promissionibus, contraxit PAULUS sponsalia jurata cum altera, & Doctores assertur, prima sponsalia simpliciter contrafacta, tunc per secunda iurata dissoluti, cum iurans a primis intendit recedere ex causa, qualis inter alias est, mutua remissio, & absolutio. *Extra de Sponsal. cap. Præterea*. His non obstantibus.

Dicendum, quod PAULUS teneatur servare prima sponsalia, & uxorem ducere Annam, & non alteram, nec posse, si id non faciat, a Confessario absoluvi.

Probatur ea potissimum ratione, quia sponsalia contrafacta cum Anna subsecuta copula, erant ante Concilium Tridentinum matrimonium presumptum, ita ut dissolventer subsecutum matrimonium in facie Ecclesie cum alia contractum, ut patet ex cap. *Is qui filium, de Sponsal.* Et quia Pater ANNÆ ignorabat hanc copulam, noluit eam dare in uxorem Pauli, persasitque filie, ut sponsalia relaxaret, quod pater nequitum fecisset, si copula subsecuta conscientia fuisse. Idque constat, quoniam ubi primum gravidam vidit filiam, cogit PAULUS ad eam ducendam, & ad promissi servandam, ac idem cum illa relaxatio non fuerit voluntaria, tam ex parte Patris, qui de copula nihil sciebat, quam ex parte ANNÆ, que coacta a patre talis copula inscio consentit, non potest PAULUS virtute talis consensus, & relaxations involuntari alteram ducere; potest enim consensus revocari, quando nova, & rationabilis causa emerget, & si principio fuisse sciata, consensus impedivisset. Arg. c. *Quemadmodum, de Jurejurando, & cap. Quinta salitis eod.*

Deinde, quod in casu non dicitur filiam relaxasse sponsalia, sed quod Pater hoc ei suscit, & tandem Pater relaxavit illa tacent. Jam autem taciturnitas in noctis, & que notable damnum affecunt, non dicit consensus, sed dissensum. L. *Filioli familiæ, §. Invitus.*

Præterea, que vergunt in notabile alicuius præjudicium, nullus ignorans tale præjudicium dicitur in eo consentire; qui consensus supponit notitiam rei, cui assentimur: cum ergo nullo modo sciverit filiam esse stupratam, & gravidatam a PAULO, & hoc ignorans consenserit in dissolutionem sponsalium, & ubi hoc præjudicium sibi illatum novit, consensus revocavit, & PAULUS ad ducendam filiam in uxorem cogit, non potest PAULUS deobligari ab illa ducendo, ex consensu, & relaxatione facta, per ignorantiam præjudicii tam notabilis, illati patri, & filie. Arg. c. *Si post præstitum, de Cens. I. 6. & I. de Atare, §. Qui tacuit, si de Inter ab. non.*

In domo data etiam, quod filia consenseret, & sponsalia relaxasset, non maneret PAULUS liber con-

trahendi cum altera, eo quod talis consensus pro cessit ex metu, & verecundia paternali, quam sola persuasio, & presentia Patris inducit, & que causa fuit, ut consenserit filia in relaxacionem, alias non consensura. Arg. Legis prima, §. Quæ oneran de, §. Quarum rerum actio non dat, ibi: *Et hoc causa cognita; si liquido apparet liberum metu solo, vel nimia patroni reverentia ita se subjecisse, ut vel patni quadam stipulatione se subjecisse.* Per que verba significatur, quod non solum actus annulatio factus coram eo, cui debetur reverentia, ut Patri, vel Patrono; sed etiam fiat postea, dummodo causa cognita appareat, quod propter metum, vel nimiam reverentiam consenserit.

Ad primum in contrarium negatur, Sponsalia secunda iurata dissolvitur priora simplicia. Immò contrarium dicitur, in c. *Sicut ex litteris, de Sponsalibus*, § 22. q. 4. c. In malis promissis, & cum illa sponsalia secunda fuerint illicita, nempe, facta contra priorem promissionem, iuramentum in illis non obligat: immò quod injuriam, qua sit ferito, non est differentia inter iuramentum, & simplicem promissionem, cum utrumque delictum sit mortale, ut habetur in cap. *Juramenti* 22. q. 5. ubi dicitur: *Ideo Dominus inter iuramentum, & loquelam nostram nullam vult esse distinguit; quia sicut in iuramento nullum convenit esse perfidiam, ita quoque in verbis nostris nullum debet esse mendacium, quia utrumque, & perjurium, & mendacium Divini iudicij pena damnatur.*

Ad secundum dicitur, quod ex consensu parium tunc dissolventur sponsalia, quando consensus est liber, quia hic neque ex parte Patris, stuprum ignorantis, neque ex parte filie est, qua ob meum reverentiam Patris id fecit, alias non factura. Tenerit ergo PAULUS Annam in uxorem ducere, quam deforavit, & gravidam efficeret, & si id nolit facere, non debet a Confessario absoluvi.

EXAMEN III.

De consensu secundum se.

Q. 45. per quinque art. De Consensu coacto, & conditio nato, Q. 47. per sex art.

QUÆRERÒ I. Consensus, & quidem verbis expressus, estre causa efficiens matrimonii, sic, ut sine eo illud nullatenus possit fieri per quamcumque superiorem potestatem, etiam Divinam?

XXX. Resp. 1. Consensus est causa efficiens matrimonii. Ita S. Thom. q. 45. art. 1. loquens de matrimonio ut vinculum, non ut contractus, vel Sacramentum est: quia sic habet consensus per causam materiali, & formalis, ut in precedentibus dicuntur.

Ratio data est in hoc Tract. Ex. 1. q. 2. pro 1. p. ubi quacumque dicta sunt de vinculo, hic revideantur.

Resp. 2. Consensus debet esse sensibiliter expressus, sive verbis propriis dictis, sive nutibus. Ita S. Thom. ib. art. 2. in c. & ad 2.

Ratio: Matrimonium est contractus humannis, & obligans: Sed homines non possunt contrahere, nec se obligare, nisi suam voluntatem sibi invicem manifestando. Ergo.

In Resp. ad 3. S. D. solvit casum de pueritate tenuente prætercedendis, parentibus eam viro tradentibus, & ait: *Eos, qui conjungantur, sic oportet consentire, ut invicem se spontaneè recipiant, quod judicatur fieri, si in desponsatione non contradicunt: unde verba: Parentum computantur in casu illo, ac si essent pueræ; est enim sufficiens signum, quod sunt eius, ex quo non contradicunt.* Hæc ibi.

Resp. 3. Ad valorem matrimonii non sufficit solitus

De Matrimonio, & Sponsalibus.

lus consensus Parentum, immò sine eo validè contrahitur; nec possunt Parentes Filium cogere ad matrimonium; bene tamen ex quadam rationabilis causa inducere, juxta S. Th. q. 47. art. 6.

Ratio S. Th. In matrimonio est quasi quedam servitio perpetua. Ergo debet eligi sponte sua. Item filii in eligendo statu sunt sui juris. Unde in c. *Cum virum, de Regularibus*, dicitur, filium in electione proposito Parentum non cogi sequi voluntatem. Hinc & S. Th. cit. art. 6. ad 1. explicans illud Apostoli Coloss. 3. *Fili obediens Parentibus per omnia*, ait: *Non intelligunt in illis, in quibus est liber sui, sicut pater: & bujusmodi est Matrimonium, per quod etiam filius fit pater.* Hæc ibi.

Notum tamen, quod filii absque rationabili causa, inconsulto parentibus contrahentes matrimonium, ordinari peccatum mortaliter. Quia parentum manus est, non solum proles educare, sed & ad perfectum statum deducere. Non tamen propter hoc possunt excludere, nec dos; (conditione saltem mariti, si non filia, proportionata, quia uxor sequitur conditionem mariti) multo minus alimenta denegari. Quia in Novell. 115, recentior causa exacerbationis, nec inter eas referunt matrimonium invitus parentibus contrahendum, & in penalibus, ac odiosis extenso facienda non est, adeoque non debet fieri exacerbatio, nisi ob causas ibi expressas. Cause, propter quas filii, vel filia parentibus certum matrimonium suadentibus parentes tenentur, sunt v. gr. si ex tali conjugio sequatur iniuriticum compagio, parentum in extrema necessitate existentium sustentatio, &c. Et hoc si proles præ alio status ad matrimoniale se jam resolverit.

XXXI. Resp. 4. Nulla potest humana, civilis, vel Ecclesiastica potest sine conjugum consensu in iis efficeri vinculum matrimonii.

Ratio: Quia est vinculum animorum: Sed nulla potest humana habet dominum super animos subditorum, immò nec super corpora; ut patet ex dictis supra Tr. 7. de Jur. & Just. Ex. 2. n. 38. Ergo.

Hinc dum Arin. dicit, quod civis sit plus Reipublice, quam sibi ipsius, intelligenter quantum ad rem familiarem, & bona fortuna: pro commode Rei publica exponenda, immò & vitam ipsam profundendam, si necessè fuerit, captivitatem, servitatem subditum, variis contractus ex natura tamen non indissolubiles faciendo: non verò loquitur de his, quae ex natura seu libertatem petunt, & essentia, vel per se indissolubilia sunt, & perpetua, ut est matrimonium. Quod proinde dependet a libero contrahentium consensu, puta, in fieri, non in conservari. De quo vide in Tr. bc. Ex. 1. Q. 2. n. 2. pro 6. p. Unde non sequitur, quod minus disensus possit dissolvi. Ex quo solvitur illud: Omnes res, per quacumque causas nascitur, per easdem dissolvitur: Sed matrimonium nascitur per consensus. Ergo Pro quo videatur. Ratio 1. p. Resp. 10. ad O. 4. Exam. 2. n. 24.

XXXII. Resp. 5. Vinculum matrimonii potest per absolutum Dei potentiam fieri inter virum, & mulierem absque proprio eorum consensu, seu inter inscos, & relutantes. Dixi, *Vinculum*; quia non est hic sermo de contractu, vel Sacramento. Ratio: Deus habet absolutum, independens, & supremum dominium in hominum corpora, & animos, & ut S. Augustinus loquitur, magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. Ergo potest pro libitu suo dominium corporis viri ad finem matrimonii dare mulierem, & e contra, immo ab uno viro transferri in alium, quod est causae vinculum. Ex ne quid desit de statu, & perfectio ne, potest suavitate, & fortiter eorum animos, salva liberata, ad mutuum amorem conjugalem exercitare. Sicut a pari, ratione dicti supremi dominii potest in hominem inducere vinculum, seu obligationem Religionis, licet in eam non consenserit, ut sit obligatus, sicut aliis eam professus.

Ratio 2. Per absolutum Dei potentiam non potest datur relatio sine suo fundamento proximo, sive ratione fundandi: Sed haec est consensus conjugum, & non potest esse voluntas DEI. Tum quia voluntas DEI est extrinseca, ratio vero fundandi extremis relatibus debet esse intrinseca. Tum etiam, cum sit relatio, & correlatio, ratio fundandi debet esse multiplicata, seu duplex: voluntas autem DEI est unica. Ergo. Utique haec Oppositio pluribus instantiis, limites morales exceeditibus, roborari posset. Sed solius videatur tum in Philosophia in Tr. de Violento, & de Prædicamento Relations; tum in Theologia de relatione equalitatis inter Divinas Personas, & de relatione inter Humanitatem Christi, & Personam Verbi unitam; quo me remitto, ne in speculativis excedam, & Moralistas offendam.

QUÆRERÒ II. Matrimonia coacta, seu ex metu contrafacta suntiva valida?

XXXIII. Dicitur in titulo, *reu ex metu*; quia per coactionem, seu violentiam in presenti intelligentia metus, qui, ut ait S. Th. q. 47. art. 1. in corpore secundo Jurisperitos est insontis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio. Alia metus definitio data est supra Tract. 3. Ex. 1. n. 12. Ubi etiam metus fuit divisis in levem, & in gravem, seu cadentem in virum constantem; & explicatum, quid requiratur ad hoc, ut metus sit gravis, quæ ibi videantur. Sicut & illa, quæ ibidem n. 11. de violentia sunt dicta. His aliae, quod metus gravis, seu cadens in virum constantem possit inferri a du-

Aliquod auferri, ita & acquiri; nam *Lega* 32. f. de Acquir. rer. dom. dicitur: *Etiam invitio nobis per servos nostros acquiritur dominium.* Si ergo Jura humana, & Principes hujs seculi in invium possint transferre dominium; a fortiori id potest Deus.

Notanda ergo bene est differentia inter dominium morale, quale est in presenti, & physicum; quod primum acquiritur non solum voluntate propria, sed & Superioris, praesertim supremi; alterum verum solidum per physicam unionem cum forma.

Declaratur ulterius, & excluditur fundamentum Adversarius. Vinculum conjugale formaliter

non est quid vitale, sicut est consensus, vel actus meritorius, qui per absolutum Dei potentiam sine actuali influxu proprii principi vitalis ponit non potest, nec potest esse sine libertate: sed est quid morale, secundum legem ordinariam consecutum ad actum vitalem humanæ voluntatis velut ad fundamentum, adeoque liberum quidem, si proveniat ex propria contrahentium voluntate, *secus*, si ex voluntate aliena. Hinc etiam formaliter, seu essentialiter non est quid liberum, quia aliis à conjugibus liberè posset dissolvi. Nec essentialiter consistit in unionib; animorum, per amorem, quia manet in dissentientibus, & divortiatis. Ergo.

Resp. 6. Matrimonium sic factum esset ejusdem rationis cum moderno.

Ratio 1. De essentia, & ratione formalis vinculum conjugis nihil aliud est, quam dominum radicale super corpora: Sed hoc conjugibus conferri potest tam voluntate propria, quam Dei; ut probatum est pro Resp. 5. Ergo.

Ratio 2. Sola varietas cause ab effectu non tollit identitatem, seu convenientiam in natura specifica, nam homo producitur per creationem, & homo producitur per generationem, sive ejusdem speciei; idem est de calore causato à Sole, & causato ab igne. Subiungo: Sed in presenti solidum est diversitas cause effectibus. Ergo.

Oppone potest 1. contra Resp. 5. Licet voluntas humana possit a DEO necessari, ut patet in amore beatifico, non tamen potest ei a DEO inferri violentia? Sed in caso positivo inferri violentia; secundum ratione causato, & causato ab igne. Subiungo: Sed in presenti solidum est diversitas cause effectibus. Ergo.

2. Per absolutum Dei potentiam non potest datur relatio sine suo fundamento proximo, sive ratione fundandi: Sed haec est consensus conjugum, & non potest esse voluntas DEI. Tum quia voluntas DEI est extrinseca, ratio vero fundandi extremis relatibus debet esse intrinseca. Tum etiam, cum sit relatio, & correlatio, ratio fundandi debet esse multiplicata, seu duplex: voluntas autem DEI est unica. Ergo. Utique haec Oppositio pluribus instantiis, limites morales exceeditibus, roborari posset. Sed solius videatur tum in Philosophia in Tr. de Violento, & de Prædicamento Relations; tum in Theologia de relatione equalitatis inter Divinas Personas, & de relatione inter Humanitatem Christi, & Personam Verbi unitam; quo me remitto, ne in speculativis excedam, & Moralistas offendam.

QUÆRERÒ II. Matrimonia coacta, seu ex metu contrafacta suntiva valida?

XXXIII. Dicitur in titulo, *reu ex metu*; quia per coactionem, seu violentiam in presenti intelligentia metus, qui, ut ait S. Th. q. 47. art. 1. in corpore secundo Jurisperitos est insontis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio. Alia metus definitio data est supra Tract. 3. Ex. 1. n. 12. Ubi etiam metus fuit divisis in levem, & in gravem, seu cadentem in virum constantem; & explicatum, quid requiratur ad hoc, ut metus sit gravis, quæ ibi videantur. Sicut & illa, quæ ibidem n. 11. de violentia sunt dicta. His aliae, quod metus gravis, seu cadens in virum constantem possit inferri a du-